

Višje sodišče v Ljubljani

Civilni oddelek

VSL Sklep I Cp 1508/2018

ECLI:SI:VSLJ:2019:I.CP.1508.2018

Evidenčna

številka: VSL00025770

Datum

odločbe: 12.06.2019

Senat, sodnik

posameznik: Majda Lušina (preds.), Tadeja Primožič (poroč.), mag. Metoda Orehar Ivanc

Področje: CIVILNO PROCESNO PRAVO - OBLIGACIJSKO PRAVO - POGODBENO PRAVO - VARSTVO
POTROŠNIKOV - ZEMLJIŠKA KNJIGA

dajatveni denarni zahtevek - pravni interes - tožbeni zahtevek - oblikovanje tožbenega zahtevka - izbrisna tožba - tožbeni predlog - oblikovalni tožbeni zahtevek - relativna bistvena kršitev določb pravnega postopka - ničnost pogodbe - kreditna pogodba - potrošniška kreditna pogodba - posojilo v tuji valuti - kredit v CHF - kreditna pogodba v CHF - ničnost pogodbenega določila - delna ničnost - nepošten pogodbeni pogoji - nejasni pogodbeni pogoji - razlaga nejasnih pogodbenih določil - pojasnilna dolžnost - kršitev pojasnilne dolžnosti - informacijska dolžnost banke - slaba vera banke - znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank - povprečni potrošnik - merilo povprečnega potrošnika - valutno tveganje - kreditna tveganja - sprememba vrednosti tečaja tuje valute

Institut: kreditna tveganja - sprememba vrednosti tečaja tuje valute

Jedro

Kadar tožnik zahteva ugotovitev ničnosti celotne pogodbe, sodišče pa ugotovi, da je nično samo posamezno pogodbeno določilo, s takšno ugotovitvijo ostane znotraj okvira tožbenega zahtevka, saj tožniku dejansko prisodi manj od zahtevanega in ne nekaj drugega, kot meni sodišče prve stopnje.

Za pravilno izpolnitev svoje pojasnilne dolžnosti bi morala banka tožnikom predstaviti kredit v tuji valuti na razumljiv način in ob upoštevanju splošnega znanja povprečnega potrošnika, tako da bi tožniki lahko ocenili celoten strošek posojila. Pojasniti bi jim morala, da s sklenitvijo pogodb prevzemajo nase tečajno tveganje, zaradi česar se lahko zgodi, da bo njihova obveznost odplačila kredita v domači valuti zaradi spremembe tečaja lahko višja kot ob sklenitvi pogodbe in da tega bremena morda ne bodo zmogli, pa tudi, da se dolgoročno kredit v CHF kljub nižji obrestni meri lahko izkaže za manj ugodnega od kredita v EUR. Glede na navedeno ni dovolj, da sta bila v pogodbi navedena

valuta in vrsta tečaja. Tudi ni odločilno, da toženka ni oglašala kreditov v CHF, da je tožnikom najprej ponudila kredit v EUR in da je prva tožnica nato sama zahtevala kredit v CHF. Prav zato, ker ni bila kreditno sposobna za kredit v domači valuti, bi jo morala toženka še bolj skrbno in natančno opozoriti na posledice prevzema tečajnega tveganja. Informacije bi morala tožnikom ponuditi ne glede na njihov izražen interes, pri tem pa se ne bi smela zanašati na njihove izkušnje in izobrazbo. Dejstvo, da banka ni mogla natančno predvideti bodočega gibanja tečaja, nima nobenega vpliva na njeno pojasnilno dolžnost. S tožniki bi morala deliti vse informacije, ki so bile pomembne za sklenitev pogodbe, vključno s tveganji, ki jih pogodba prinaša.

Izrek

I. Pritožbi se delno ugotovi in se delna sodba sodišča prve stopnje (III. točka izreka) razveljavi ter zadeva v tem obsegu vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

II. Sicer se pritožba zavrne in se potrdi sklep sodišča prve stopnje (II. točka izreka).

III. Odločitev o stroških pritožbenega postopka se pridrži za končno odločbo.

Obrazložitev

1. Sodišče prve stopnje je zavrglo tožbo v zvezi z zahtevkom, da mora prva tožnica plačati toženki 2.008,70 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi od 29. 9. 2017 dalje, vsi trije tožniki pa nerazdelno 17.266,51 EUR. V preostalem je zavrnilo primarni tožbeni zahtevek, naj se ugotovi: 1.) ničnost pogodbe o dolgoročnem kreditu z dne 16. 5. 2007, notarskega zapisa te pogodbe in sporazuma o zavarovanju terjatve z dne 24. 5. 2007, pogodbe o potrošniškem kreditu z valutno klavzulo z dne 18. 5. 2007 in poroštvene izjave z dne 18. 5. 2007; 2.) neveljavnost vknjižbe skupne hipoteke pri nepremičninah tožnikov v k. o. X ter njen izbris.

2. Tožniki v pritožbi uveljavljajo vse zakonske pritožbene razloge. Predlagajo spremembo, podrejeno razveljavitev izpodbijanega sklepa in delne sodbe ter vrnitev zadeve sodišču prve stopnje v novo sojenje. Vztrajajo pri svojem pravnem interesu za dajatveni denarni zahtevek. Ta je posledica ničnosti pogodbe. V takem primeru mora vsaka pogodbeni stranka vrniti drugi vse, kar je prejela. Kadar gre za vzajemno pogodbo, je, upoštevaje teorijo salda, takšen način oblikovanja zahtevkov nujen. Sodišče prve stopnje sklepa o zavrnjenju tožbe v tem delu ni ustrezno obrazložilo. Kljub zahtevi po enakem varstvu vseh potrošnikov je v sodbi napačno izhajalo iz osebnih lastnosti tožnikov. Namesto tožnikom je verjelo priči A. A., ki naj bi jih seznanil s "fiktivno anuiteto". Kreditni predlog v nemškem jeziku, ki ga tožniki ne razumejo, nima dokazne vrednosti. Tožniki so s svojim podpisom potrdili le pravilnost svojih osebnih podatkov na navedenem dokumentu, ki jim nikoli ni bil izročen. Ni jasno, kaj predstavlja pribitek na tujo valuto "1,176". Celotna priča A. A. je o tem izpovedoval različno. Tožniki vztrajajo, da toženka ni opravila svoje pojasnilne dolžnosti na način, kot je to opredeljeno v praksi Sodišča EU. Zmotno je stališče, da gre v tem primeru za kredit v tuji valuti; v resnici kreditna pogodba vsebuje dogovor o valutni klavzuli. Ta ne more uživati sodnega varstva, če ob njeni uporabi pride do kršitve temeljnih načel obligacijskega prava. V sodbi je izostala

dokazna ocena vsebine dokumentov Banke Slovenije. Toženka je brez dvoma vedela, da bo CHF v prihodnje pridobival na vrednosti. Gibanje tečajev ni bilo odvisno izključno od ukrepov švicarske nacionalne banke, kar tožniki dokazujejo s prispevkom mag. Tatjane Šuler "Tveganost posojil v švicarskih frankih". V primeru ničnosti enega pogodbenega pogoja tega ni mogoče spremeniti, ampak je kreditna pogodba nična v celoti. Potrošniki ne bi sklepali tovrstnih toksičnih kreditnih pogodb, če bi jih toženka seznanila s prikazom različnih simulacij prihodnjega gibanja mesečnega obroka glede na gibanje tečajev. Toženka je morala poznati poročilo Banke Slovenije iz leta 2005, v katerem je ugotovljeno, da so banke tečajno tveganje prenesle na svoje komitente. Klavzula zamenljivosti z možnostjo pretvorbe kredita ne more nadomestiti pomanjkljivo opravljene pojasnilne dolžnosti. Končno tožniki opozarjajo na nasprotje med razlogi in izrekom sodbe. Tožniki so namreč vložili izbrisno tožbo s pravilno oblikovanim tožbenim zahtevkom.

3. Toženka v odgovoru na pritožbo predlaga njeno zavrnitev in obrazloženo nasprotuje pritožbenim trditvam. V zvezi z zatrjevano ničnostjo pogodbe se sklicuje na sklep Vrhovnega sodišča RS II Ips 201/2017 z dne 18. 5. 2018. Pritrjuje razlogom izpodbijane sodbe in posebej opozarja na nesklepčnost tožbe. Toženka je tožnikom omogočila celo širšo možnost konverzije kredita, kot jo je dopuščala tedaj veljavna zakonodaja.

4. Pritožba je delno utemeljena.

O pritožbi zoper sklep:

5. Sodišče prve stopnje je upravičeno podvomilo o pravnem interesu tožnikov za njihov dajatveni denarni zahtevek zoper same sebe. Odločitev o zavrženju tožbe v tem delu je pravilno oprlo na prvi odstavek 274. člena Zakona o pravdnem postopku (ZPP).

6. Pravni interes je procesna predpostavka, brez katere sojenje ni dopustno. Pravni interes tožnikov bi bil podan, če bi ugoditev njihovem denarnemu zahtevku zanje pomenila določeno pravno korist, ki je brez tožbe ne bi mogli doseči. Ta pogoj očitno ni izpolnjen. Če tožniki menijo, da toženki dolgujejo sporna dva zneska, ju lahko plačajo brez pravde; za primer, da bi toženka njihovo plačilo neupravičeno odklonila, lahko predlagajo sodni depozit. Sicer pa bi takšen (nasprotni) tožbeni zahtevek lahko postavila kvečjemu toženka, za primer, če bi sodišče ugotovilo neveljavnost spornih pravnih poslov.

7. Podrobnejša obrazložitev odločitve o delnem zavrženju tožbe ni bila potrebna, saj gre za osnovno pravilo postopka. Izpodbijani sklep je vsekakor mogoče preizkusiti, zato ni obremenjen z očitano absolutno bistveno kršitvijo iz 14. točke drugega odstavka 339. člena ZPP.

8. Pritožbeno stališče, da tožniki svojega tožbenega zahtevka drugače niti niso mogli oblikovati, ni utemeljeno. Obligacijski zakonik (OZ) v 87. členu med posledicami ničnosti pogodbe resda predpisuje tudi kondicijske zahteve. Čeprav gre med pravnima strankama za sinalagmatsko (vzajemno) pogodbeno razmerje, pa to ne pomeni, da morajo tožniki uveljavljati s tožbo tudi kondicijski zahtevek zoper same sebe, ki bi ga sicer smela uveljavljati

toženka, upošteva je navedeno zakonsko pravilo, da mora vsaka pogodbeni stranka vrniti drugi vse, kar je prejela na podlagi nične pogodbe, ali pa ji dati ustrezno denarno nadomestilo. Končno tožniki s primarnim zahtevkom od toženke ne zahtevajo nobene dajatve, storitve ali opustitve. Morebitna ugotovitev, da so sporni pravni posli nični, vknjižba hipoteke pa neveljavna, bo učinkovala že s pravnomočnostjo sodbe, te pa ni mogoče z ničimer pogojevati, tudi ne z vzajemnimi kondicijskimi zahtevki.

9. Pritožbeni razlogi, ki se nanašajo na sklep o delnem zavrženju tožbe, torej niso utemeljeni. Sodišče druge stopnje je zato pritožbo tožnikov v tem delu zavrnilo in izpodbijani sklep potrdilo (2. točka 365. člena ZPP).

O pritožbi zoper sodbo:

10. Tožniki pa utemeljeno nasprotujejo zavrnitvi njihovega preostalega primarnega zahtevka. Pravilno je sicer stališče sodišča prve stopnje, da se izbris vpisa izvedene pravice, če je bila njena vknjižba neveljavna iz materialnopravnega razloga (npr. zaradi ničnosti zavezovalnega pravnega posla in posledične ničnosti zemljiškoknjižnega dovolila), lahko po 243. členu Zakona o zemljiški knjigi (ZZK-1) doseže le z izbrisno tožbo. S takšno tožbo upravičenec, poleg ugotovitve neveljavnosti vknjižbe, zahteva vzpostavitev prejšnjega zemljiškoknjižnega stanja, tako da se vknjižena izvedena pravica izbriše.

11. Sodišče prve stopnje neupravičeno očita tožnikom, da so zoper toženko vložili zgolj ugotovitveno tožbo. Obrazložitev sodbe v tem delu je očitno protispisna, saj je iz 4. točke tožbenega predloga jasno razvidno, da tožniki poleg ugotovitve, da je vknjižba sporne hipoteke pri njihovih nepremičninah neveljavna, zahtevajo tudi njen izbris. Res je sicer, da je tožbeni predlog v tem delu oblikovan nepregledno in slovnično nepravilno ("Ugotovi se, da je vknjižba skupne hipoteke ... neveljavne in se izbrišejo."), vendar bi sodišče prve stopnje, če je bilo v dvomu, kaj tožniki v resnici zahtevajo, moralo tožnike pozvati, naj tožbeni predlog v tem delu ustrezno korigirajo (108. člen v zvezi s prvim odstavkom 180. člena ZPP). Prej tožbenega zahtevka ne bi smelo zavrniti, saj vsebuje tudi predpisani oblikovalni element. Podana je torej relativna bistvena kršitev določb pravnega postopka (prvi odstavek 339. člena ZPP), ki bi lahko vplivala na pravilnost in zakonitost izpodbijane sodbe.

12. Tožniki primarno zahtevajo ugotovitev ničnosti spornih pravnih poslov, ki so jih sklenili s toženko. Zaradi ničnosti kakšnega pogodbenega določila ni nična tudi sama pogodba, če lahko obstane brez ničnega določila, ob predpostavkah, ki so predpisane v 88. členu OZ. Zgrešeno je torej pritožbeno stališče, da je v primeru ničnosti enega pogodbenega pogoja kreditna pogodba nujno nična v celoti. Takšnega pogodbenega določila resda ni mogoče s sodbo spremeniti ali nadomestiti z drugim, je pa treba presoditi, ali lahko pogodba obstane tudi brez ničnega določila.

13. Sodišče prve stopnje je materialnopravno zmotno zavrnilo odločanje o delni ničnosti posameznih pogodbenih pogojev, češ da bi s tem odločalo mimo postavljenega zahtevka. Kadar tožnik zahteva ugotovitev ničnosti celotne pogodbe, sodišče pa ugotovi, da je nično samo posamezno pogodbeno določilo, s takšno ugotovitvijo ostane znotraj okvira tožbenega zahtevka, saj tožniku dejansko prisodi manj od zahtevanega in ne nekaj drugega, kot meni sodišče prve stopnje. Zaradi zmotne uporabe materialnega prava je tako ostalo dejansko stanje v postopku na prvi stopnji

nepopolno, če ne tudi zmotno ugotovljeno, saj se sodišče ni opredelilo do zatrjevane nepoštenosti spornih pogodbenih pogojev.

14. Brez dvoma gre za odločilno vprašanje, saj za nejasne pogodbene pogoje ni predvidena sankcija ničnosti, temveč se takšna določila razlagajo v korist potrošnika, medtem ko so tisti pogodbeni pogoji, ki so do potrošnika nepošteni, po 23. členu Zakona o varstvu potrošnikov (ZVPot) nični. Sodišče prve stopnje bi torej lahko v celoti zavrnilo primarni zahtevek tožnikov le, če bi ugotovilo, da je toženka pravilno izpolnila svojo pojasnilno dolžnost, v nasprotnem primeru pa samo tedaj, če spornega pogodbenega določila o vračilu kredita v tuji valuti ne bi bilo mogoče opredeliti kot nepoštenega, ker nista izkazana bodisi slaba vera toženke ob sklepanju pogodbe ali obstoj znatnega neravnotežja med pravicami in obveznostmi pogodbenih strank.

15. Sodišče prve stopnje je po izvedenem dokaznem postopku ocenilo, da je toženka ustrezno, v zadostni meri in skladno s tedaj veljavnimi predpisi ob sklepanju kreditnih pogodb tožnike obvestila o vseh relevantnih dejstvih. Po presoji pritožbenega sodišča je takšen zaključek izpodbijane sodbe vsaj prenačilen, če ne zmoten. Toženka bi morala tožnikom predstaviti kredit v tuji valuti na razumljiv način in ob upoštevanju splošnega znanja povprečnega potrošnika, tako da bi tožniki lahko ocenili celoten strošek posojila. Pojasniti bi jim morala, da s sklenitvijo pogodb prevzemajo nase tečajno tveganje, zaradi česar se lahko zgodi, da bo njihova obveznost odplačila kredita v domači valuti zaradi spremembe tečaja lahko višja kot ob sklenitvi pogodbe in da tega bremena morda ne bodo zmogli, pa tudi, da se dolgoročno kredit v CHF kljub nižji obrestni meri lahko izkaže za manj ugodnega od kredita v EUR.

16. Potemtakem ni dovolj, da sta bila v pogodbi navedena valuta in vrsta tečaja. Tudi ni odločilno, da je toženka ni oglašala kreditov v CHF, da je tožnikom najprej ponudila kredit v EUR in da je prva tožnica nato sama zahtevala kredit v CHF. Prav zato, ker ni bila kreditno sposobna za kredit v domači valuti, bi jo morala toženka še bolj skrbno in natančno opozoriti na posledice prevzema tečajnega tveganja. Informacije bi morala tožnikom ponuditi ne glede na njihov izražen interes, pri tem pa se ne bi smela zanašati na njihove izkušnje in izobrazbo. Dejstvo, da banka ni mogla natančno predvideti bodočega gibanja tečaja, nima nobenega vpliva na njeno pojasnilno dolžnost. S tožniki bi morala deliti vse informacije, ki so bile pomembne za sklenitev pogodbe, vključno s tveganji, ki jih pogodba prinaša.

17. Stopnja informiranja potrošnikov mora biti določene intenzivnosti, ni pa predpisan točen način informiranja. Pretirana je zato pritožbena zahteva, da bi toženka morala tožnike seznaniti tudi s prikazom različnih simulacij bodočega gibanja tečajev in mesečnega obroka kredita. Upravičen pa je pritožbeni očitek, da seznanitev tožnikov z višino fiktivne anuitete nima takšne teže, kot jo je temu dejstvu pripisalo sodišče prve stopnje, posebej ker je bila listina, ki vsebuje izračun te anuitete, sestavljena v tujem jeziku, ki ga tožniki ne razumejo. Priča A. A., ki se je v toženkinem imenu pogajal s tožniki, bi se moral skrbneje prepričati, ali so tožniki njegova ustna pojasnila res razumeli in dojeli vse razsežnosti prevzetega tečajnega tveganja. Prav tako utemeljen je pritožbeni očitek, da s pogodbo predvidena možnost konverzije kredita ne sme imeti nobenega vpliva na obseg pojasnilne dolžnosti. Ker je toženka stroške konverzije v celoti prevalila na kreditojemalce in svojo terjatev zavarovala s hipoteko, pa je vprašljivo tudi zaključek sodišča prve stopnje, da med pravicami in obveznostmi pogodbenih strank ni bilo znatnega neravnotežja. Vprašljivo je torej, ali so bila tveganja ob sklepanju pogodbe res porazdeljena enakovredno.

18. Sodišče druge stopnje je po navedenem ugodilo pritožbi tožnikov zoper delno sodbo, ki jo je razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje (355. člen ZPP). Ugotovljenih pomanjkljivosti pritožbeno sodišče ne more odpraviti samo, saj se sodišče prve stopnje o zatrjevani nepoštenosti spornih pogodbenih pogojev doslej še ni izreklo. Poleg tega je sodišče prve stopnje že izvedlo vse razpoložljive dokaze in bi bilo njihovo ponavljanje na pritožbeni obravnavi očitno nesmotno. Zaradi razveljavitve zadeve tako ne bo prišlo do hujše kršitve pravice strank do sojenja brez nepotrebnega odlašanja.

19. Sodišče prve stopnje naj se v novi sodbi znova opredeli do zatrjevane kršitve toženkine pojasnilne dolžnosti, nato pa naj se obrazloženo izreče še do zatrjevane nepoštenosti spornih pogodbenih pogojev, tudi v luči novejših sodnih praks, ki se je ustalila po izdaji izpodbijane sodbe. V ta namen naj ugotovi in presodi, ali je toženka ob sklepanju spornih poslov s tožniki res ravnala v dobri veri, upošteva svoje profesionalno znanje in izkušnje v zvezi s predvidevanjem tečajnih sprememb ter opozorila Banke Slovenije na tveganost spornih kreditov.

20. Odločitev o stroških pritožbenega postopka je odvisna od končnega izida pravde, zato bo o njih odločalo sodišče prve stopnje (tretji odstavek 165. člena ZPP).

PRAVNI POUK: Zoper ta sklep je dovoljeno vložiti pritožbo roku 15 dni po prejemu pisnega odpravka. Pritožbo je treba vložiti pri sodišču prve stopnje v zadostnem številu izvodov za sodišče, nasprotno stranko. O njej bo odločalo Vrhovno sodišče Republike Slovenije. Sklep se sme izpodbijati samo iz razloga, ker je sodišče druge stopnje razveljavilo odločbo sodišča prve stopnje in zadevo vrnilo v novo sojenje, čeprav bi kršitve postopka glede na njeno naravo lahko samo odpravilo in bi glede na naravo stvari in okoliščine primera lahko samo dopolnilo postopek oziroma odpravilo pomanjkljivosti in če bi moralo samo opraviti novo sojenje (357.a člen ZPP). Pritožba mora obsegati navedbo sklepa, zoper katerega se vlaga, izjavo, da se sklep izpodbija v celoti ali v določenem delu, pritožbene razloge in podpis pritožnika (355. člen ZPP). Če je pritožba nerazumljiva in ne vsebuje vsega, kar je treba, da bi se lahko obravnavala, jo sodišče zavrže, ne da bi pozivalo pritožnika, naj jo popravi ali dopolni (336. člen ZPP). Ob vložitvi pritožbe mora biti plačana sodna taksa. Če sodna taksa ni plačana niti v roku, ki ga določi sodišče v nalogu za njeno plačilo in tudi niso podani pogoji za oprostitev, odlog ali obročno plačilo sodnih taks, se šteje, da je pritožba umaknjena (tretji odstavek 105. člena ZPP). V postopku pred Vrhovnim sodiščem je pooblaščenec lahko samo odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit (tretji odstavek 87. člena ZPP).

Zveza:

RS - Ustava, Zakoni, Sporazumi, Pogodbe

Zakon o pravdnem postopku (1999) - ZPP - člen 108, 180, 180/1, 274, 274/1

Obligacijski zakonik (2001) - OZ - člen 87, 88

Zakon o zemljiški knjigi (2003) - ZZK-1 - člen 243

Zakon o varstvu potrošnikov (1998) - ZVPot - člen 23

Datum zadnje spremembe:

04.11.2019